

On aika kuopata Jäämeren ratahanke lopullisesti – ja pohjoiset nikkelikaiivokset

PUHEENVUORO

Heikki Kallio

Saamelaiset, Euroopan ainoa alkuperäiskansa, puhuu enää kahdeksaa saamelaiskieltä, koska kielistä muutama on sammunut viime vuosina. Suomen, Ruotsin, Norjan ja Venäjän saamelaiset muodostavat yhdessä 0,001 prosenttia maapallon väestöstä. EU:n pohjoisimman kunnan, Utsjoen, asukkaita on 1200, ja heistä yli puolet on saamelaisia. Asukkaista suurempi osa asuu kuntakeskusten ulkopuolella kuin missään muussa Suomen kunnassa.

Itsehallintoa toteuttaa Saamelaiskäräjät. Saamen kieli on kielilain perusteella virallinen kieli, joka saatiin peruskouluihin 1970-luvulla. ILO:n yleissopimus 169 koskee alkuperäiskansojen maaoikeutta, mutta Suomi ei ole sitä vielä ratifioinut. Mikään ei

kuitenkaan estä Suomea toimimasta sopimuksen mukaisesti.

On useita syitä, miksi turkulaisten on tarpeen reagoida täällä tuhat kilometriä Pohjois-Lappia etelämpänä. Utsjoella on paikallisten asukkaiden näkemyksen mukaan maailman pohjoisin yliopisto. Tämä Utsjoen Yliopisto, Kevon tutkimuslaitos, perustettiin 1950-luvulla, jo ennen kuin parin maratonin mittainen maantie puhkaisi kairan Kaamasista Utsjoelle ja korvasi vanhan postipolun. Kunnan asukkaat ovat toimineet vuosikymmeniä monissa tärkeissä tehtävissä Kevolla.

Toinen Inarin-Utsjoen asukkaille välttämätön tie kulkee nykyään Kaamasten Palovaaralta Partakon ja Sevetin kautta Norjan Näätämöön. Tämä väylä yletyi 1950-luvulla vain kapeana urana Kaamasista Kolttien Sevettijärvelle asti.

Jos tuolloin aikoi Näätämöön, piti pysyä kapealla polulla ja kahlata yli purojen ja jopa Jäniskosken niskan. Hyvässä tapauksessa saattoi

Kirakkajärven maisemissa päästä yöpymään rajaylivääpeli Lappalaisen savusaunaan. Tällä turkulaisrykmentti JR 14:n joukoissa palvellella miehellä oli joessaan oma voimalaitoskin. Turkulaisterveiset olivat aina tervetulleita. Polku jatkui kapulalossille ja edelleen Näätämöön.

Inarin Saamelaismuseum Siida on Turun yliopiston Varsinais-Suomalaisen osakunnan opiskelijoiden perustama, yhdessä paikallisen väestön kanssa. Tätä tietoa ei kylläkään ole saatavissa enää museosta. Lapinmiehestä ja -naisesta löytyy tahtoa ja osaamista, kunhan heidän itse valitsemiaan mahdollisuuksia ei tukahduteta.

Suomen kiistatta kaunein maisema on Utsjoen Kevon kanjoni, joka sijaitseen Luonnonpuiston alueella. Inarijärven koillispuolen vuonomaastot, vaarat ja jyrkänteet muodostavat toistaiseksi lähes koskemattoman, turisteille jalan läpikemattoman Lapinmaan, joka

vetää vertoja jopa Kevonseinän pahoille.

Ja nyt joku on piirtänyt koilliseen pari rautatievaihtoehtoa. Varmuuden vuoksi toisen Inarijärven pohjoispuolitse Sevetin kolttamaisemiin ja toisen Nellimin kautta järven etelärantoja viistäen.

GTK:n kartoista voi nähdä, että ratalinjan varrelta löytyy nikkeliä, rautaa, kuparia ja fosforia. Kartat kertovat myös, että näiltä alueilta länteen ja pohjoiseen ei juurikaan ole tehty kairauksia. Eikä sovi tehdääkään.

Edellä kirjoitettu on vain johdantoa sille kaikkein tärkeimmälle. Mitä tahansa operaatioita valtiolta, kaivosyhtiöt ja tuulivoimalayritykset yhteiskunnan välttämättömän kehityksen eteen tekevätkin, sitä kehitystä ei pidä tuoda Utsjoen-Inarin Lappiin! Sitä eivät halua sen asukkaat, joilla on vahva oikeutus mielipiteeseensä.

Mielipiteen tulee nyt riittää, sillä YK:lla ei ole toistaiseksi ollut riit-

tävää globaalia valtaa hoitaa asiaa pidemmälle. Junarataa ja sen sivuilmioita ja -tavoitteita ei kestä subarktisten alueiden herkästi haavoittuva luonto, eikä sen ihminen. On syytä olla tuhoamatta sellaista osaa maapallon pohjoisesta, koskemattomasta luonnosta, mitä ei koskaan voida palauttaa ennalleen.

Lapin asukkailla on oikeus päättää elinkeinoistaan ja samalla ympäristönsä ja luonnon käytöstä. Suomen valtiolla olisi vielä hetkisen avoinna ainutkertainen mahdollisuus auttaa Utsjoen-Inarin kuntia rakentamaan rannattomasta Lapistaan globaali mallialue, jossa luonto, koulutus, sivistys, elinvoima kohtaavat ja jota muu maailma katsoisi kadehtien. Ja toivottavasti ottaisi oppia näkemästään.

Tämä ei ole yksinäinen hätähuuto korvesta, vaan tämä on ihmiskunnan ja Suomen valtion velvollisuus. Ja myös meidän turkulaisten.

Kirjoittaja on elintarvikekemian emeritusprofessori.